

Kirsten Andersen
MIT ARKITEKTIV

Note 48 Byplanhistorisk Udvalg

KUNSTAKADEMIET

Forskolens A-klasse
Forskolens B-klasse
Møde med byplanlægningen
Schweiz
Hovedskolens 1. klasse
Sommerferien 1952
Hovedskolens 2. klasse
Studietur til Rom
Hovedskolens 3. klasse
Afgangssopgaven
Momigliano i Appenninerne

DEN KOMMITTEREDE I BYPLANSAGER

Egnsplan på Bornholm
Sverige – huset i skoven
Landsplanårene
Den Kommitterede
Summer school i England
Fælleskursus

EGNSPLANRÅDET OG HOVEDSTADSRÅDET

Bind 1: Forudsætninger
Bind 2: Regionplanforslag
Bind 3: Strukturplan 1972
Bind 4: Regionplan 1973
Hovedstadsrådet
Organisationsplan
Regionplanens 1. Etape: 1977-92
Rejser
De sidste år i Hovedstadsrådet
Hovedstadsrådets endeligt
Flytning til Frederiksborg Amt

FREDERIKSBORG AMT

Debatoplæg 1992
Regionplan 1993
Regionplanlægning i 90'erne

PENSIONISTLIV

Lokalhistorisk selskab
Byplanhistorisk udvalg
Børnebørnene

MIT
ARKITEKT
LIV
KIRSTEN
ANDERSEN

Note 48 Byplanhistorisk udvalg

At blive arkitekt var ikke noget kald for mig. Jeg var bare god til at tegne og til de matematiske fag, så jeg syntes, det måtte kunne bruges som arkitekt. Jeg begyndte med at være i tømrerlære hos Jensen i Ordrup. Det blev en herlig tid, hvor jeg blev forkælet af svendene. Alf, den ældre lærling var et stort brød, så vi syntes "Alfred" passede bedre til ham. Han var ikke glad, når vi gik med trækvognen, og de unge drenge råbte efter ham "Nå, du har mor til at hjælpe dig". Hansen var en meget stor svend, og han blev sat til at passe på mig, når vi var ude. Det var mildest talt ikke almindeligt med en kvindelig lærling. Vi var på Dyrehavsbakken for at lave et pandekagehus, og så spiste vi sammen med gøglerne. En af dem var mesterskytte. En dag havde han lagt et stort fotografi af sig selv i kjole og hvidt med sin bøsse ved min plads. Hansen blev nervøs og lovede ham tæv, hvis han rørte mig. Jeg var hos Jensen i 8 måneder, og de blev så glade for mig, at jeg blev inviteret med til jubilæum i tømrernes fagforening. Men ekspert i tømmerskiftet blev jeg nu ikke.

Om aftenen gik jeg på skole for at lære at tegne bedre, og lidt statistik fik jeg også. Jeg var ihærdig, for jeg håbede at bestå forprøven til Akademiet første år, og det var lidt svært, da over halvdelen blev vraget.

Om sommeren tog jeg til familien Sørensen i deres pensionat i Toftum Bjerger ved Humlum. Det var et dejligt sted med levende og livlige værter. Hun stod for pensionatet, mens han fik lov at male. Han havde opgivet en gård for at få tid til sit kald. Blandt gæsterne var en ældre lærer Westergaard fra aftenskolen. Han anbefalede mig pensionatet, som havde megen kontakt med kunstnere, og han var en af dem. Han hjalp mig med frihåndstegning, så jeg kunne aflevere en stak tegninger på forprøven. Her traf jeg Niels, som malede olie og var rigtig god. Vi blev senere gift.

KUNSTAKADEMIET

Kunstakademiet var noget særligt. Det lå i en smuk bygning, Charlottenborg, på Kongens Nytorv, og den rummede skolerne for malere, billedhuggere og arkitekter. Man lagde vægt på denne samhørighed, og selvom man ikke direkte samarbejdede, betød det nok alligevel, at arkitekterne fik et mere kunstnerisk grundlag i faget i stedet for, hvor uddannelsen som i Sverige lå sammen med ingeniørstudiet.

Jeg gik så i hele september 1949 på optagelseskursus kaldet "September-kurset". Vi blev undervist i statik, projektionstegning og skrift, og vi blev sendt hen til Thorvaldsens museum, hvor vi skulle tegne og male. Det var Steen Eiler Rasmussen, der var leder af forskolen, som fik startet September-kurset. Han syntes, man skulle lære arkitektskolens arbejdsform at kende, og samtidig kunne hans unge hold af lærere, som bistod os, føle os på tænderne, om vi var egnede til studiet. Allerede på septemberkurset følte jeg mig utrolig godt tilpas. Der var en åben og livlig omgangsform mellem de studerende og de unge lærere, som faktisk selv lige havde gået på Akademiet. Selvfølgelig var det et pres, at halvdelen ville dumpe, og mange havde prøvet flere gange at komme gennem nåleøjet, så derfor havde jeg forberedt mig gennem et helt år. Det gav pote, for jeg kom ind i forskolen allerede første gang i 1949.

4

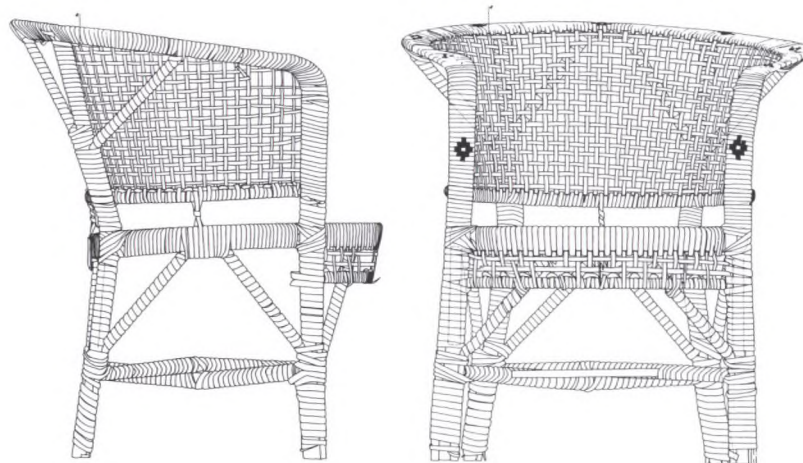
Forskolens A-klasse

Vi startede i forskolens A-klasse. Vi var 40 studerende, der blev delt i 2 klasser. Dengang var der kun få piger på holdene. I vores klasse var vi 2 piger, Lise Roel og mig. I den anden klasse var der 3 piger.

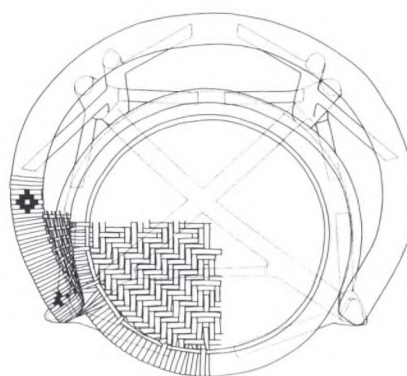
Forskolen havde til huse i de øverste etager af Stærekassen med stor terrasse, hvor vi kunne skue ud over byen. Skolens leder var som sagt Steen Ejler Rasmussen med lærerne i husbygning Poul Kjærgaard, Gorm Hansen, Jens Chr. Thistrup og Schou. Der var 40 studerende i A-klassen og 40 i B-klassen. Jeg tror, jeg var særlig heldig, for der var utrolig mange spændende og dygtige studerende i min klasse. Flere er senere blevet berømte for deres arbejder. En af de studerende var Spreckelsen, som gik en klasse over mig. Han var allerede dengang meget dygtig og god til at tegne. Så han og Jørn Mathiesen, der senere blev scenograf i fjernsynet, tog på tegneture, som Lise og jeg var med på. Anker Tidemann blev senere redaktør på Bo Bedre, Ole Dreyer blev redaktør i Danmarks Radio, og Henning Larsen og Verner Panton er da også senere blevet ret berømte.

- 5 I forskolen var temaet i hovedfaget husbygning, det fritliggende én-familiehus i traditionel udførelse. I det første studieår, A-klassen handlede det om husets enkeltdele. Vi tegnede murstensforbandter, tømmer-samlinger, trapper, døre m.m. efter Kjærgaards forelæsninger, hvor han tegnede på tavlen, tegninger som senere indgik i hans berømte Byggebog, som var den første arkitekturbog, jeg købte hos Arnold Busck med afdrag på 50 kr. om måneden.

Vi tog på besøg rundt i byen i forskellige virksomheder, hvor vi studerede materialelære med ingeniør Martin Jensen, som vi også havde i statik. Jeg blev specialist i tapeter og var på moderne vis medcensor ved eksamen i "tapeter". Martin Jensen var en interessant person, som studerede Vesterhavet og vindene der. Han gav levertran til elever, der kom for sent, da han mente de trængte til noget styrkende for at komme op om morgenen. Udover de tekniske data havde vi ind imellem en skitseopgave, hvor vi fik stillet en enkel bygningsopgave.

6

сиденье из плетеного материала,
высота спинки 1,4 м,
ширина спинки 0,8 м,
0,8 м 1980.

Den første var et fuglevoliere, som jeg foreslog bygget i mursten, lidt ejendommeligt til et voliere, men vi havde lige lært om murstenen. En anden opgave var et studiehus, der lå adskilt fra hovedhuset, så husherren kunne få fred og ro til sine studier. Det var spændende at bruge vores nye viden om materialer og så lade fantasien få frit løb.

4 måneder om sommeren havde man fri fra arkitektskolen for at få et håndværksarbejde som murer eller tømrer, men jeg havde jo fået min håndværkserfaring. Jeg fik i stedet arbejde hos Kindt Larsens, der som arkitekter bl.a. havde en række opgaver for guldsmedehøjskolen, hvor min far arbejdede. Så han havde nok en finger med i spillet, da jeg fik jobbet, hvor jeg lærte noget om arkitektmiljøet, hvor også Erik Herløv havde tegnestue.

7 Forskolens B-klasse

I oktober startede vi så i B-klassen, hvor temaet var et fritliggende enfamiliehus, hvor vi skulle opstille program for vores familie og deres ønsker til ønskehuset. Jeg sad ved siden af Erik Petersen og Tormod Olesen, så vi var et hold om opgaven. Vi besluttede, at konen skulle have en stor væv i huset. På baggrund af programmet skulle vi skitsere plan, facader og materialevalg. Væven var håbløs, den forhindrede en hver planløsning, så en dag blev Tormod og jeg enige om at smide den ud.

Erik blev tosset, han syntes vi var meget lidt seriøse, så han kæmpede videre med væven, mens vi snart fik form på vores huse. Vi endte med hovedtegninger i 1 : 50 i tusch. Vi kæmpede med vores ridsefjer og var sorte i hele hovedet.

Udover denne hovedopgave løste vi en række skitseopgaver, enten som dagskitseopgaver eller som hjemmeopgaver i 14

dage. Det optog os meget, og jeg havde en blok og blyant ved siden af min seng, hvis jeg skulle drømme mig til en løsning. Om morgenen viste det sig, at jeg havde glemt indgangen til huset. Sådan forenkles tingene i drømme.

Vi fortsatte med undervisning i statik, projektionstegning og materialelære. I slutningen af B-klassen var vi så til eksamen, som dog var ret nænsom med de studerende som medcensorer. Det var selvfølgelig en ret traditionel form for uddannelse med eksamen osv., men alligevel står forskoletiden som en særdeles værdifuld periode. Samværet med de studerende indbyrdes var fint, og lærerkræfterne var rigtig gode, da de også arbejdede på tegnestuer med opgaver fra dagliglivet. Allerede næste år, hvor Kjærgaard overtog forskolen skete der en fornyelse.

Møde med byplanlægningen

8

En af de mere spændende opgaver i B-klassen var en byplanopgave. Peter Bredsdorff som var lærer ved siden af sit job som leder i byudviklingsudvalget, der blev oprettet efter afslutningen på Fingerplanen. Han stillede en opgave om et ældre villakvarter på Frederiksberg. Vi var som sagt 40 studerende, som blev delt i mindre hold, som hver skulle undersøge en del af området, han havde valgt på Amalievej og Kastanievej. Peter ville gerne have undersøgt og vurderet dette kvarter med store herskabsvillaer, mens det endnu eksisterede. Det var på høje tid, for omdannelsen af kvarteret var allerede i gang. Villaerne blev omdannet til kontorer.

Undersøgelsen gik ud på, at hvert hold skulle undersøge 4-5 villaer og optegne efter nøje anvisninger, så de var sammenlignelige med de andres resultater. Vi opmålte husene inde og ude og tegnede haveplanerne. Vi beskrev husenes udseende,

alder, materialer og hvilken stand, de var i. Peter var en god pædagog, som lærte os novicer med helt elementære hjælpemidler at afdække og beskrive et byområde. Da vi var færdige, kunne vi sammenstykke vores arbejder til en helhed. Vi opdagede, hvor meget vi kunne, når vi arbejdede sammen i stedet for enkeltvis. Den arbejdsmetode har Peter indprentet alle sine studerende, og vi bruger den også i dag.

Der blev afholdt fester, og jeg husker især en safarifest. Vi malede jungle og papegøjer langs væggene i festsalen, og alle mødte op i safarilignende tøj. Steen Ejler Rasmussen tog prisen som rigtig globetrotter med globehjelm og safaridragt. Der blev afholdt revy med sange om lærerne, bl.a. "Jeg ville så gerne eje et fotografi af dig" sunget af alle pigerne om Martin Jensen, der var en flot fyr med stort sort fuldskæg.

- 9 Jeg havde Thistrup som daglig leder. Han var en utrolig rar og inspirerende lærer, som altid var parat til at støtte én, hvis man var usikker og følte det håbløse i ens arbejde. Så fik man en peptalk og besked om, at fortsætte ens glimrende arbejde.

Tormod og Lise var begge fra provinsen, så de kom ofte i weekenderne hjem hos mig i Ballerup, hvor jeg boede hos min mor og stedfar. Så fik de noget god mad og vi løste mange opgaver sammen. Blandt andet opmålte vi Røde Kro og de omliggende gamle huse på Amager. Vi tegnede og farvelagde resultatet på Wattman-papir. Mon de findes i arkitekturarkivet, for husene er revet ned, og det var fra en væsentlig del af det gamle Amager. En anden opmålingsopgave var en lille kinesisk barnestol, som skulle opmåles ved hjælp af lodder og trisser. Den ved jeg endte i arkivet, for Mogens Kock købte den af mig, ved at give mig en nedfotografering.

Om foråret blev vi sendt på landmåling i Dyrehaven, vi skulle afprøve landinspektørernes færdighed og opmåle et større areal. Ellers var det ud at tegne og male i byen. Især var

Thorvaldsens museum populært. Det var så tidligt efter krigen, at egentlige udlandsrejser var udelukket. Vi kom dog senere til Rom i 1953.

Schweiz

Sommerferien tilbragte jeg hos fru Siebeneicher, som min far kendte fra sine år i Schweiz. Hun boede i Basel, hvor jeg først var i en uge, så tog hun mig rundt i hele Schweiz, hvor vi besøgte de større byer, Bern og Zürich, så op i bjergene, hvor vi boede i St. Moritz, og endelig sydpå til hendes sommerhus ved Luganosøen. Jeg fik rig lejlighed til at tegne og male både i gamle landsbyer og bjerge. Det var en dejlig tur, som jeg ikke havde haft mulighed for, hvis hun ikke havde ofret den på mig. Hun nød måske at have selskab, og hun kom da også til Danmark et par gange senere.

11

Hovedskolens 1. klasse

Så var forskolen slut og vi måtte forlade de gode lokaler i Stærekassen. Vi blev pludselig ikke 40 men 80 studerende, da der kom 40 fra de tekniske skoler, hvor man havde en håndværksmæssig uddannelse, og ikke kun de 8 måneder, man nøjedes med, når man kom til forskolen med studentereksamen. Vi flyttede ind på selve Charlottenborg, hvor arkitektskolen havde hele den sydlige fløj hen til festsalen. Jeg sad nu stadig ved siden af Tormod, men der var selvfølgelig ikke den samme intime stemning som i forskolen. Vi var jo blevet dobbelt så mange, men der var noget forfriskende i, at der kom praktisk uddannede folk til skolen. I hovedskolens 1. klasse koncentrerede man sig om en bebyggelsesplan for etagehusbyggeri og gennemtegning af etagehusene. Hos os faldt val-

get på en skrånende grund ved C. F. Richsvej. Jeg lavede en bebyggelsesplan med små gårdrum. Vores unge lærere, Tobias Faber, Gunløgsson, Naur Klint m. fl. vejledte os ved tegnebordene. Professor Kaj Fisker så vi kun ved forelæsninger. Fiskers forelæsninger var meget søgte, da han fortalte om berømte byggerier i hele verden. Han var bare god. I det hele taget betød disse forelæsninger meget. Steen Ejler Rasmussens forelæsninger var berømte. Han havde et system med at holde en forelæsning, så skrev han en kronik, og endelig kom den i bogform - smart. Peter Bredsdorffs forelæsninger om planlægnings spørgsmål var jeg særlig begejstret for. Hos Mogens Koch lavede jeg en opmåling af en kinesisk barnestol. Han blev så glad for den, at han lod den nedfotografere til A 4 - format for til gengæld at få originalen til arkivet. Det blev min skæbne i mit fremtidige arbejde, at jeg mødte flere af de byplanfolk, Peter Bredsdorff, Sven Allan Jensen, Roy Draiby, Anders Nyvig og flere, som havde stået for udarbejdelsen af Fingerplanen. De er alle senere blevet "ÆBÆ"-er, ældre byplanlæggere, som jeg har passet i 50 år, men derom senere. Jeg fik arbejde hos den kommitterede, hvor jeg mødte efter skolen og tegnede egnskort. Alle sager blev registreret på matrikelkort, så man havde check på beliggenhed m.v. Der fik jeg de første indføringer i byplanlægningen, for jeg sad på kontor hos Jesper Termansen, som fortalte mig om bebyggelsesplaner, bl.a. i Skovlunde, hvor man forberedte en større boligbebyggelse.

12

Sommerferien 1952

Jeg havde mødt Niels igen, og der var stor sympati. 31. maj blev vi gift og flyttede ind i 2 små rum mod gården hos Niels' malerlærer Gye Sej. Jeg fik ansættelse hos Sigvard Bernadotte

og Acton Bjørn i sommerferien. Det var selvfølgelig min far, der også ordnede det. På et tidligt tidspunkt havde min far fået en aftale med Georg Jensen, at de ville betale mig 250 kr. om måneden for en sølvtøjstegning. Så slap han for hele tiden at skulle betale mine regninger. Han havde lovet at betale min uddannelse. Det var en virkelig god ordning, selvom de hos Georg Jensen smed alle tegninger ud uden at se på dem. Da jeg senere fik Poul Kjærholm til at hjælpe mig, er de gået glip af gode sager. Nå, hos Acton Bjørn blev jeg sat til at tegne en cocktailvogn i stål. Jeg drøftede opgaven med min Niels, som var ingeniør, og vi foreslog, at man i stedet for stænger skulle bruge rør. Det mente Acton Bjørn vi skulle overlade til håndværkerne. Jeg svarede frækt, at når de skulle have 2 kr. i timen, og jeg kun 1 kr. var det vel bedre at jeg fandt på det. Acton Bjørn blev rasende og fyrede mig på stedet og smed mig på porten. Det blev jeg selvfølgelig ked af og gik grædende gennem Nyhavn. Her mødte jeg Anders Nyvig, en af Fingerplanens folk. Han fik så ondt af mig, at han på stedet ansatte mig i samfærdselskommissionen, hvor han var chef.

Det blev begyndelsen til mit byplanliv. Anders kunne ikke rigtig finde på noget, som jeg kunne lave, så han udlånte mig til byudviklingsudvalget, hvor Niels og jeg fik et fint samvær med Sven Allan Jensen, som var blevet chef for kontoret efter Peter og hans kone Bodil. Vi var der ofte også om aftenen, og så en dag hen på året skaffede Sven Allan os et lille rækkehus i Carlsro i Rødovre Kommune. Der flyttede vi ind ved juletid og mødte hurtigt Hanne og Poul Kjærholm, som også var flyttet dertil fra Ballonparken. Ved siden af os boede Erik og Birthe Hyldstrup med deres to drenge Lars og Niels. Drengene kom tit hos og hjalp Niels med at bygge skibsmødeller. Det startede vores nære venskab og vi købte et hus sammen i Sverige.

14

Hovedskolens 2. klasse

Jeg ville gerne løse en byplanopgave, og det ville Johannes Exner og Leif Johansen også, så vi henvendte os til Steen Ejler Rasmussen, som accepterede os som hans elever.

Vi blev enige om en boligbebyggelse på Rungstedslunds arealer. Steen Ejler var meget betaget af Karen Blixen, så han syntes det ville være en passende opgave. En dag var jeg på rekognoscering i parken ved Rungstedlund sammen med Steen Ejler. Han fortalte betaget om hendes smukke øjne og håbede, vi ville møde hende. Så heldige var vi nu ikke. Jeg var da også en ivrig læser af hendes bøger.

Vi lavede forskellige planer blandt andet med 3-etagers boligblokke langs Strandvejen. Steen Ejlers reaktion var "hvorfors vil I bygge 3-etagers?". Så det nedgjorde det forslag. "Fru

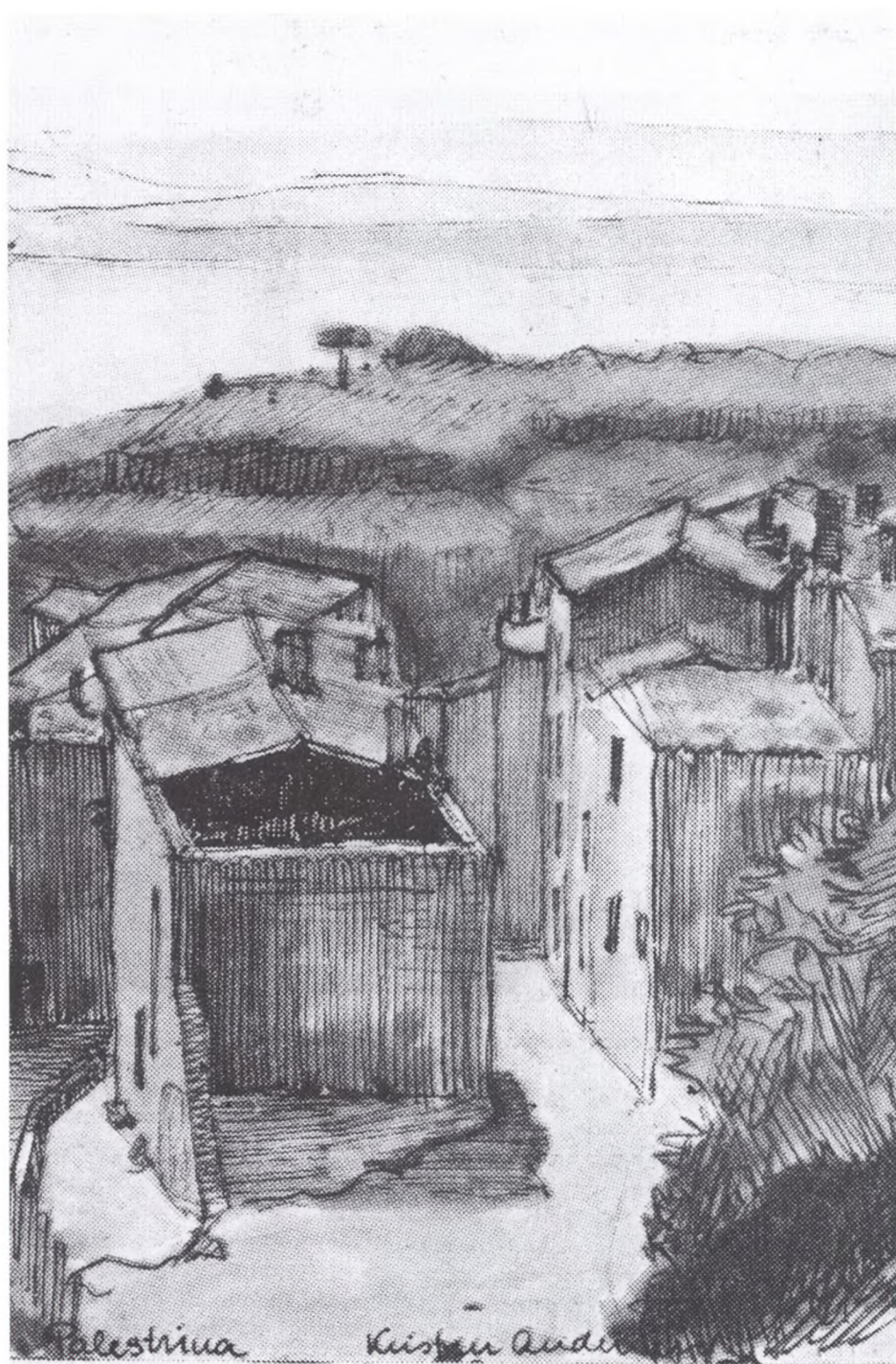
Andersen, De må aldrig komme om torsdagen, hvor jeg skal have forelæsning, så er jeg som en brølende løve" en ejendommelig beskrivelse af denne lille mand. Til sidst endte vi med lav tæt bebyggelse i bikubemønster ved Steen Ejlers skole syd for stationen.

Vi arbejdede til sidst i døgndrift hos Exners for at blive færdig inden afleveringen. Niels lavede model af bebyggelsesplanen, og vi fik gennemtegnet projektet, selvom en flaske maling væltede og trillede ned af den store farvelagte plan. Da fik vi et hysterisk anfald og grinede over skaden, som udeblev, da malerbøtten landede på gulvet uden at farven blev spildt.

Studietur til Rom

- 15 Dagen efter afleveringen rejste Niels og jeg til Rom med tog. Forberedelserne blev små, men vi nåede dog det hele, selvom familierne kom for at "hjælpe os med at pakke". Vi havde ikke sovet de sidste par døgn, så vi var enormt trætte og sov som sten i toget. Det var ikke alene arkitekter, men også malere og billedhuggere, der var med på turen, samt et utal af lærere under ledelse af professor Mogens Kock. Vi boede i et studenterhus ved Peterskirken. Exners og Niels og jeg fik værelse sammen.

Om formiddagen malte vi Ponte Fabricio op. Den blev smuk med akvarelfarver. Om eftermiddagen tog lærerne os med til seværdighederne. Vi var i Peterskirken med pastor Schindler som leder. Vi gik ture på Via Appia og nød den italienske mad og vin. Vi var i Rom i 14 dage, og så var det frit for de studerende at tage ud på egen hånd i Italien, bare vi kom med toget 14 dage senere. Niels og jeg vidste ikke rigtig, hvad vi ville, så jeg fik bind for øjnene og pegede på et Italienskort. Det blev Levanto. Vi kunne se, byen lå ved Middelhavet, og at der var

16

Palestina

Kristen Anderson